

Kokemuksia kolme ja puoli vuotiselta YK:n joukkojen komentajakaudeltani Kyproksella

Kenraaliluutnantti A E Martola

(Esitelmä Suomen Sotatieteellisen Seuran vuosikokouksessa 9.4.1970)

Herra Puolustusministeri, hyvät aseveljet

Katson suureksi kunniaksi itselleni, että minua on pyydetty tässä arvokkaassa tilaisuudessa esittämään kokemuksiani kolme ja puoli vuotiselta YK:n joukkojen komentajakaudeltani Kyproksella. Näistä joukoista käytän seuraavassa usein myös nimitystä Unficyp, mikä on niiden englantilaisen nimen "United Nations' Force in Cyprus" lyhennys.

Liittyen tässä samassa seurassa vuoden 1966 lopulla Kyproksen ongelmasta pitämäni esitelmään, joka on julkaistu Suomen Sotatieteellisen Seuran 40-vuotisjulkaisussa "Tiede ja Ase" vuodelta 1967, esitän aluksi selostuksen kehityksen kulusta saarella parina viime vuotena.

Keväällä 1967 tapahtui Kreikassa vallankaappaus ja valta siirtyi sotilasjuntalle. Tämä otti ohjelmaansa Kyproksen kysymyksen nopeaan ratkaisuun saattamisen Enosiksen, ts. Kyproksen Kreikkaan liittämisen pohjalta. Sekä Kreikan että Kyproksen kreikkalaisissa lehdistä aloitettiin vilkas kirjoittelu, jossa Enosis esitettiin Kyproksen pul-

man ainoana ratkaisuna. Sotilasjuntta sai järjestetyksi harvinaisuutensa vuoksi historialliseksi leimatun Turkin ja Kreikan pääministerien kokouksen Kreikan ja Turkin välisellä rajalla Traakiassa syyskuussa 1967, jossa pääteemana oli Kyproksen ongelma. Reippaasti kreikkalaiset esittivät, että Kyproksen sallittaisiin liittyä Kreikkaan ja että jos turkkilaiset tämän sallisivat, olisi Kreikka valmis erinäisiin rajajärjestelyihin Turkin eduksi muualla. Vastaukseksi tuli yhtä reippaasti, että Enosis on mahdollinen vain siten, että saari jaetaan kahteen osaan, joista vain kreikkalainen voitaisiin liittää Kreikkaan, turkkilaisen osan täytyessä silloin tulla liitetyksi Turkkiin. Tätä Kreikka puolestaan ei voi hyväksyä ja niin päättyi pääministerien kokous tuloksettomana. Tämä ei kuitenkaan estänyt Kreikan hallitusta sen jälkeenkin jatkamasta propagandaansa Enosisen puolesta Kyproksella. Syyskuun lopulla kävi kaksi juntutahallituksen ministeriä julkisesti saaren kreikkalaisväestölle puhumassa, että Enosis on aivan käden ulottuvilla. Samalla kenraali Grivas, joka saarella olevien Kreikan kreikkalaisjoukkojen komentajan ominaisuudessaan toimi ei ainoastaan presidentti Makarioksen vaan myös suoraan Kreikan hallituksen alaisena, sai ilmeisesti ohjeita tiukentaa otettaan saaren turkkilaisiin nähden. Tilanne kärjistyi huomattavasti. Riitakapulaksi otti kenraali Grivas kysymyksen kreikkalaispoliisin partiointista eräällä tiellä saaren eteläosassa. Tämä partiointi oli erään ampumistapauksen johdosta suosituksestani yhteisellä sopimuksella toistaiseksi keskeytetty, mutta nyt vaati Grivas partiointin jälleen aloittamista. Kehittyi aito kyproslainen selkkaus. Unficyp koetti parhaansa mukaan välittää, mutta turhaan. Turkkilaispuoli myönsi kyllä, että kreikkalaispuolella oli oikeus periaatteessa aloittaa partiointi jälleen, mutta "ei nyt heti vielä". Grivas taas puolestaan sanoi odottaneensa jo kyllin. Hän uhkasi tuhota alueella olevat turkkilaiskylät ja riisua aseista niiden asukkaat. Kaiken kukkuraksi hän alkoi keskittää joukkojaan alueelle. Työtoverini, YK:n pääsihteerin saarella olevan edustajan herra Osorio-Tafallin ja minun keskusteluni yhdeltä puolelta presidentti Makarioksen ja hänen ministeriensä ja toiselta puolen varapresidentti Kuchuk'in ja hänen miestensä kanssa olivat viime hetkessä varsin dramaattisia. Makariokselle koetimme selittää, että hyökkäys voi johtaa kansainväliseen selkkaukseen, mutta turhaan. Turkkilaispuolelle taas koetamme ehdottaa, että he verenvuodatuksen välttämiseksi antaisivat

nyt kyseisen partion jälleen heti aloittaa toimintansa, koska he periaatteessa olivat partion hyväksyneet ja siis joka tapauksessa lähitulevaisuudessa sallisivat sen aloittamisen. Tältäkin taholta saimme kielteisen vastauksen, josta tiesimme, että siihen oli saatu Ankaran hallituksen suostumus. Oli siis ilmeistä, että paikallinen voimainkoetus osapuolten välillä ei enään ollut vältettävissä.

Yhteenotto tapahtui 15. 11. 1967 ja on se siirtynyt historiaan Kophinoun taistelun nimellä. Turkkilaispuolen vastustus oli hämmästykseksemme odotettua heikompi. Muutamassa tunnissa valtasi kenraali Grivas Kophinoun kylän, jossa 26 Kyproksen turkkilaista kaatui ja yli 200 joutui vangeiksi. Mutta sangen lyhyen ajan sai Grivas nauttia menestyksestään. Ennustuksemme mukaisesti muuttui selkkaus kansainväliseksi, sillä Turkki puuttui heti asiaan. Turkin ultimaatumin edessä oli Kyproksen hallituksen seuraavaan aamuun mennessä evakuoitava vallattu kylä ja luovutettava vangit takaisin sekä lisäksi lupauduttava korvaamaan kylän asukkaille aiheutettu vahinko. Mutta seuraukset olivat vieläkin laajemmat, sillä Turkki esitti ultimaatumin myös Kreikalle. Se syytti Kreikkaa Kophinoun taistelun todelliseksi aiheuttajaksi sekä vaati 8000 mieheen nousevan Kreikan kreikkalaisen sotavoiman ja kenraali Grivaksen poisvetämistä Kyprokselta ja kaiken Enosis-propagandan lopettamista. Kyproksen hallitukselle esitti Turkki samat vaatimukset. Jollei näihin vaatimuksiin suostuttaisi ryhtyisi Turkki asian aiheuttamiin toimenpiteisiin. Seurasi komentajakauteni nelisentoista jännittäväntä päivää, joiden aikana tunsimme olevamme todellisen sodan uhan alaisia Kyproksella. Osoittaakseen toden olevan kysymyksessä, Turkki keskitti 50.000 miestä, kuljetuslaivoja ja laivastonsa Kyproksen vastaiselle rannikolle ja peloitteli kyproslaisia pahan päiväisesti lähettämällä lentokoneitaan alituisille tarkastuslennoille saaren ylle. Ulkomaiden lähetystöt lähettivät naisensa ja lapsensa mikä Beiruttiin mikä saaren englantilaisiin tukikohtiin ja saaren omat asukkaat lähettivät osittain perheitään saaren vuoristoseuduille. Kyproksen hallitus ryhtyi puolestaan kyllä vastatoimiin, kutsui heti miehiä lisää aseisiin, keskitti kuljetusajoneuvoja eri paikkoihin ja paranteli puolustusasemiaan rannikoilla, mutta Kyproksen mahdollisuudet puolustautumiseen olisivat olleet heikohkot, jos Turkin hyökkäysuhka olisi päässyt toteutumaan. Mutta onneksi suuremmat valvoivat, ja sitä Makarios ehkä oli odottanutkin jän-

nittäessään jousen niin kireälle kuin mitä hän oli tehnyt. YK:n pääsihteeri Thant, Naton esikunta ja Amerikan Yhdysvallat lähettivät heti edustajansa paikan päälle rauhoittamaan tilannetta ja se saatiinkin kolmessa viikossa rauhoittumaan. Tämä oli erityisesti Amerikan Yhdysvaltojen edustajan herra Vancen ansiota, joka omalla lentokoneellaan pari kertaa Ateenan—Ankaran—Nicosian ympyrää kierrettyään sai kriisin selvitettyksi.

Tulokseksi tuli, että Kreikan täytyi luvata vetää joukkonsa ja kenraali Grivas pois Kyprokselta ja että Kreikan ja Kyproksen hallituksien piti luvata lopettaa Enosis-propagandansa. Tulos oli epäilemättä tappio Makariokselle, aikaisemmalle Enosis-ajatuksen innokkaalle ajajalle, mutta hän oli kuitenkin ilmeisesti helpottunut tilanteen selviämisestä ja näytti järkevänä poliitikkona sopeutuvan siihen hyvin. Näihin aikoihin sattui Suomen itsenäisyyden 50-vuotispäivä 6. 12. 1967, jonka kunniaksi Suomen Nicosian pääkonsuli Severis, Suomen Pataljoonan komentaja eversti Rusanen ja minä olimme järjestäneet suuren vastaanoton. Presidentti Makarios oli siellä loistavantuulisena ja lupasi minulle, että hän aloittaa nyt tilanteen rauhoittamiskampanjan saarella ja siinä mielessä vetää pois joukkonsa uhma-alueilta (confrontation areas), joilla vastapuolen joukot vielä olivat vastakkain puolustusasemissaan. Olin jo kauan ajanut tätä asiaa ja olin erittäin iloinen kuullessani, että nyt aluksi kreikkalaispuolen joukot vedettäisiin pois pahimmalta näistä alueista, Artemis-tien seuduilta Larnacassa. Sähköitin innoissani tästä menestyksestä pääsihteeri Thantille. Osoittautui kuitenkin myöhemmin, että tämä Makarioksen puhe jäi vain puheeksi ja on jäänyt sellaiseksi tähän päivään asti. Huolimatta kaikista Unficypin puolelta tehdyistä jatkuvista ehdotuksista joukkojen poisvetämiseksi uhma-alueilta, ovat molempien osapuolten joukot vielä jatkuvasti, tosin jonkun verran pienennettyinä, vastakkain asemissaan saaren eri puolilla ja tulevat ne niin nähtävästi olemaan siihen asti kunnes Kyproksen pulma on ratkaistu.

Kophinoun taistelu muodostui joka tapauksessa käännekohtaksi Kyproksen pulman historiassa, sillä Makarios oli valmis kahteen muuhun tilanteen rauhoittamistoiimenpiteeseen. Ensimmäinen näistä oli Enosis-ajatuksen virallinen "hyllylle pano". Makarios ilmoitti julkisesti, että hän ei katso mahdolliseksi toteuttaa Enosista vaan Kypros-pulmalle on

löydettävä ratkaisu itsenäisen Kyproksen pohjalta. Hän tahtoi kuitenkin tässä asiassa kuulla kansan mielipiteen, asetti Tasavallan Presidentin paikkansa käytettäväksi ja julisti pidettäväksi uudet presidentinvaalit, joissa asetui itse uudestaan ehdokkaaksi. Vaalit pidettiin vuoden 1968 alussa ja Makarios sai niissä yli 95 % annetuista äänistä Enosis-puolueen edustajan saadessa vain mitättömän määrän ääniä. Toinen Makarioksen rauhoittamistoimenpide oli palauttaa liikkumisvapaus kaikkialle saarella ja rakennustarpeiden osto-oikeus saaren turkkilaisväestölle. Tämän toimenpiteen välttämättömyyttä oli Unficyp myös jo kauan vaatinut, sillä sen mielestä oli ilmeistä, että turkkilaisväestöä kohtaan siihen asti harjoitettu kovan linjan politiikka ei tekisi tätä taipuvaisemmaksi sovintoon vaan pikemminkin päin vastoin. Näiden rajoittavien määräysten poistaminen on huomattavasti parantanut ilmapiiriä saarella. Turkkilaiset ovat silminnähävän iloisia saadessaan vapaasti ajella kaikkialla saarella sekä huvikseen että hoitaakseen asioitaan. Varapresidentti Kuchuk muun muassa vieralee nyt jatkuvasti kaikilla turkkilaisalueilla, kun hän ennen ei voinut vapaasti poistua keskimmäiseltä alueeltaan minnekään. Lisäksi on satoja, jopa nyttemmin tuhansia uusia turkkilaistaloja rakennettu turkkilaisalueille tai korjattu siellä vanhoja. Eri tahoilla saarta asuvien turkkilaisten yhteishenki on vahvistunut ja heidän asioitaan hoidetaan entistä paremmin turkkilaisväestön johtajiston järjestäytyttyä laajennetuksi turkkilaisväestön keskushallinnoksi (The Turkish-Cypriot central administration).

Kreikkalaispuolella pidetään hallituksen tilanteen rauhoittamistoimenpiteitä oikeaan osuneina, vaikka ollaankin huolissaan saaren turkkilaisten kohentuneesta järjestäytymisestä. Myös arvostellaan sitä, ja tähän arvosteluun yhtyy Unficyp, etteivät turkkilaiset vastavuoroisesti vielä salli kreikkalaisten liikkumista turkkilaisalueilla.

Joka tapauksessa parani ilmapiiri saarella keväällä 1968 niin paljon, että pääsihteerin erikoisedustaja saarella herra Osorio-Tafall onnistui suostuttelemaan osapuolet neuvottelukosketukseen toistensa kanssa kesäkuussa 1968. Tämä neuvottelukosketus on jatkunut tähän asti ja jatkuu edelleen kahden miehen — kreikkalaispuolelta edustajahuoneen puhemiehen Cleridesin ja turkkilaispuolelta kunnalliskamarin johtaja Denktashin — viikottaisina tahi joka toinen viikkoisina tapaamisina. Viime aikoina on myös kaksi teknillistä alakomiteaa kokoontunut neu-

vonpitoon vuoroviikottain. Näiden neuvottelujen loppua ei vielä voi ennustaa, tällä kertaa sanotaan, että tuloksia voitaisiin odottaa aikaisintaan tämän vuoden lopulla. Tämä on tietenkin valitettavaa ja sekä saaren asujamiston että myös YK:n kärsivällisyyttä suuresti koettelevaa. Näistä neuvotteluista on kuitenkin nähdäkseni ollut kahdenlaista hyötyä. Ensinnäkin ne ovat jo syövyttäneet saarelaisten mieleen, että molempien osapuolten rehellisenä tarkoituksena on pyrkiä pulman rauhanomaiseen ratkaisuun. Myös sekä Kreikan että Turkin hallitukset, joiden voidaan katsoa olevan asianosaisia ovat toistuvasti vakuuttaneet samaa. Täten voitaneen pitää varmana, että mitään suurempia taisteluja ei saarella enää synny, mutta takeeksi tästä on YK-joukkojen läsnäolo saarella kuitenkin vielä tarpeen. Toiseksi ovat nämä neuvottelut selvitellet aika tarkasti molempien osapuolten ratkaisuehdotukset Kyproksen pulmaan.

Molemmat ovat itsenäisen Kyproksen Tasavallan kannalla. Kreikkalaispuoli vaati maata hallittavaksi demokraattisten periaatteiden ts. yksi mies-yksi ääni-periaatteen mukaisesti kuitenkin niin, että turkkilaisilla, joita on noin 18 % asujamistosta, olisi tavallisten uskontoon, opetustoimeen ja omalla kielellä tapahtuviin oikeuskäynteihin kohdistuvien vähemmistöoikeuksien lisäksi perustuslailla taatut oikeudet 2—3 ministeripaikkaan 10-jäsenisessä hallituksessa ja vähintään 10 paikkaan 50-jäsenisessä edustajahuoneessa. Kreikkalaispuolen mielestä voitaisiin saari lisäksi neutralisoida ja sen sotavoimat lopettaa. Turkkilaispuoli taas vaatii myös itselleen muutamia paikkoja tasavallan hallituksessa — viime aikoina on Kyproksen turkkilaislehdissä näkynyt vaatimuksia jopa puolesta ministeripaikoista —, mutta ennen kaikkea turkkilaisalueita varten perustettavaa ali-hallitusta, jolla olisi perustuslaissa määrättävät, siis keskushallituksen määräämisvallasta riippumattomat oikeudet johtaa turkkilaisalueilla, opetus- ja uskonnollisten toimien lisäksi, omaa oikeuslaitosta, poliisilaitosta ja sotalaitosta. Kreikkalaispuolen poliiseilla tai tuomareilla ei olisi asiaa turkkilaisalueille. Ratkaisuehdotukset eroavat siis aikalailla toisistaan, mutta hyvällä tahdolla ne voitaneen yhdistää.

Vielä pari sanaa Unficypin toiminnasta saarella parina viime vuotena.

Sitten Kophinoun taistelun on tilanne saarella käytännöllisesti katsoen rauhoittunut. Unficypin työ on ollut pääasiallisesti vahdinpitoa ja

pienempien rajaselkkauksien selvittämistä, joiden aiheuttamisesta osapuolet syyttelevät toisiaan.

Presidentti Makarioksen tarkoituksenmukaisten tilanteen rauhoittamistoimenpiteitten jälkeen keväällä 1968 katsoin aiheelliseksi ehdottaa YK:n pääsihteeri Thantille Unficypin miesvavuuden vähentämistä noin 1.100 miehellä, 4.700:sta noin 3.600 mieheen. Pääsihteeri suostui ehdotukseen ja vähennys toimeenpantiin saman prosenttisena kaikkien kontingenttien kohdalta syksyllä 1968.

Keväällä 1969 alkoi YK:n turvallisuuneuvoston jäsenten keskuudessa esiintyä arvostelua Unficypin YK:lle aiheuttamia suuria kustannuksia kohtaan. Unficyp on perustamisestaan maaliskuussa 1964 lähtien vuoden 1969 joulukuun 15. päivään asti maksanut YK:lle 110 miljoonaa dollaria (se voitiin jo kesällä 1969 todeta), eikä näitä varoja ole voitu sisällyttää YK:n budjettiin, vaan niiden peittämiseen tarvittavien rahojen kokoonsaaminen on koko ajan ollut jäsenmaiden vapaaehtoisten avustusten varassa. Tämä on ollut aika hankalaa. USA on ollut paras maksaja, 46 miljoonaa dollaria, Englanti 22 miljoonaa, Länsi-Saksa, vaikkei se edes ole YK:n jäsen, 8 miljoonaa, Kreikka myös 8 miljoonaa, Ruotsi 2.260.000, Tanska 1.500.000, Turkki 1.800.000 ja Kypros 982.000 dollaria. Muita maksajia on lukuisia, Suomi on toistaiseksi mukana 425.000 dollarilla. Noin 10 miljoonaa dollaria kokonaissummasta on kuitenkin vielä YK:n tekemänä velkana jäsenmaiden maksulupauksia odottamassa. Neuvostoliitto ja Ranska eivät periaatteellisista syistä ole lainkaan osallistuneet Unficypin kustannuksiin.

Unficypin YK:lle aiheuttamien menojen yksityiskohtia ei tähän asti oltu päästetty julkisuuteen. Omasta puolestani olin selvillä ainoastaan Kyproksella esikuntani hallinnollisen osaston kautta maksetuista, ensi sijassa kontingenttien muonituksesta ja niiden tarvitsemien ajoneuvojen vuokrista ja bensinistä koostuvista menoista, jotka eivät nousseet Unficypin koko olemassaolon ajalta kuin noin 16 miljoonaan dollariin. Selvityksiä muista menoista ei minulle annettu.

Turvallisuusneuvoston jäsenten kyseisiin menoihin kohdistuneen arvostelun johdosta päätti pääsihteeri Thant kuitenkin kesällä 1969, että asiasta annetaan julkisuuteen selvitys ja että myös koetetaan löytää keinoja menojen pienentämiseksi. Tehtävä annettiin pienelle YK:n päämajan virkamiehistä kokoonpannulle, herra Urquhartin puheenjohtolla

toimineelle komitealle. Tämä komitea kävi Unficypissäkin meidän kanssamme keskustelemassa syyskuussa 1969. Komitean työn tulokset julkaistiin YK:n pääsihteerin Unficyp-raportissa 3 p:nä joulukuuta 1969 (asiakirjan YK-numero on S/9521).

Tämän mukaan jakaantuvat Unficypin YK:lle 15. 12. 1969 mennessä aiheuttamat kokonaismenot, edellä mainitut 110 miljoonaa dollaria, kahteen pääryhmään: YK:n itsensä kontrolloimiin ja joukkoja asettavien hallitusten, (joita myös kutsutaan osallistuviksi hallituksiksi) YK:lta laskuttamiin menoihin:

YK:n kontrolloimat menot nousevat noin 27 miljoonaan dollariin, siis vain neljäsosaan kokonaismenoista ja ne johtuvat joukkojen muonituksesta saarella, polttoaineista ja ajoneuvojen vuokrasta (16 miljoonaa) sekä joukkojen kuljetuksesta saarelle ja takaisin sekä YK:n siviiliviraston ylläpitämisestä saarella (11 miljoonaa).

Joukkoja asettavien hallitusten laskut taas nousevat yhteensä 84 miljoonaan dollariin, joka on 3/4 kokonaismenoista. **Kanada** on kaikkiaan laskuttanut noin 2.700.000 dollaria ja esimerkiksi vuoden 1968 laskutuksen perusteella tulee kanadalainen sotilas maksamaan YK:lle 74 dollaria kuukaudessa. **Irlanti** on laskuttanut noin 6.500.000 dollaria, rasitus YK:lle vuoden 1968 aikana 144 dollaria miestä kohti kuukaudessa. **Itävalta** on laskuttanut noin 2.500.000 dollaria, keskimääräinen kustannus vuonna 1968 326 dollaria miestä kohti kuukaudessa. **Suomi** on laskuttanut noin 18.400.000 dollaria, keskimääräinen kustannus vuonna 1968 334 dollaria miestä kohti kuukaudessa. **Ruotsi** on laskuttanut noin 25.900.000 dollaria, keskimääräinen kustannus vuonna 1968 518 dollaria miestä kohti kuukaudessa. **Tanska** on laskuttanut noin 27.100.000 dollaria, keskimääräinen kustannus vuonna 1968 575 dollaria miestä kohti kuukaudessa.

Luvut osallistuvien valtioiden kohdalta ovat mielenkiintoiset. Ei kukaan arvostele osallistuvien valtioiden oikeutta laskuttaa YK:a menoistaan, sillä sille pohjallehan kunkin valtion osallistuminen tähän operaatioon perustuu ja epäoikeudenmukaistahan olisi, jos niiltä vaadittaisiin korvauksetonta osallistumista tällaiseen koko YK:n nimessä suoritettuun ponnistukseen. Huomautan kuitenkin, että tällainenkin tapaus on löydettävissä Kyprokselta. Englanti nimittäin on koko Unficypin olemassaoloajan asettanut ja asettaa jatkuvasti siihen lähettämänsä

pataljoonan, huoltomuodostelmat ja tiedusteluvaunu-osaston korvauksetta YK:n käyttöön ja on lisäksi maksanut YK:lle, kuten jo edellä sanoin, avustusta Unficypin kontolle yli 22 miljoonaa dollaria. Englanti on siis aivan erinomaisella tavalla osallistunut YK:n Kyproksen operaatioon ja maksanut sen kustannuksistaikin noin 20 %. Selvää on kuitenkin, että Englannilla on omat painavat syynsä osallistua tehokkaasti YK:n toimintaan Kyproksella.

Sääntönä joka tapauksessa on, että YK katsoo olevansa velvollinen korvaamaan osallistuville valtioille ne kulut, joista nämä valtiot tahtovat YK:a laskuttaa. Mutta kuinka erilaiset ovatkaan YK:n eri maiden kanssa tekemät kustannusten korvaussopimukset, liikkuvan kustannusasteikko 74 dollarista 575 dollariin miestä ja kuukautta kohti! On mielestäni ollut erinomaisen hienovaraista YK:n taholta, että se on ilmeisesti vastustelematta hyväksynyt eri maiden asettamat korvausvaatimukset ja pitänyt tähän asti nämä sopimukset luottamuksellisina.

Noin päältäpäin katsoen tuntuisi luonnolliselta, että YK olisi koettanut saada kyseiset sopimukset enemmän yhtäläisiksi, mutta toiselta puolen ymmärtää myös YK:n pyrkimyksen osoittaa ymmärtämystä sellaisten jäsenmaiden toivomuksille, joilta se odottaa palveluksia. Nytkään, julkaistessaan korvaussopimusten numerot, YK ei esitä niiden johdosta minkäänlaisia huomautuksia. Minulle sanottiinkin New Yorkin päämajassa viime joulukuussa käydessäni, että jos näihin asioihin halutaan muutoksia, on luonnollisinta, että osallistuvat valtiot itse tekevät niistä ehdotuksia.

Edellämainitun Urquhartin komitean tehtävänä oli löytää keinoja Unficypin menojen pienentämiseksi. Komitea yhtyi kantaani, että sotilaallinen tilanne Kyproksella ei sallisi Unficypin vahvuuden enempää pienentämistä, mutta koska osallistuvien valtojen korvausvaatimuksiin ei tahdottu kajota, päätyi komitea kuitenkin vahvuuden pienentämisen tielle. Mistä silloin oli luonnollisempaa aloittaa kuin juuri kalliimmasta päästä. Keksien hieman epäilyttävän perustelun, että yksi hyvin johdettu pataljoona voisi saada parempia tuloksia aikaan kuin kolme pientä, komitea ehdotti, että kolme pohjoismaista pataljoonaa, nimittäin ruotsalainen, tanskalainen ja suomalainen, yksittäiseltä vahvuudeltaan kukin noin 450 miestä ja yhteisvahvuudeltaan 1350 miestä, korvattaisiin yhdellä 800 miehen vahvuisella pataljoonalla, jonka kukin näistä maista

vuoronperään lähettäisi kuudeksi kuukaudeksi Kyprokselle. Kuitenkin, jos tämä Kyproksen joukkojen komentajan mielestä johtaisi Kyproksen YK-joukkojen toimintavahvuuden liialliseen pienentämiseen, voitaisiin Kanadan ja Irlannin hallituksia pyytää hieman lisäämään Kyprokselle lähettämiään joukkoja (näiden maiden YK-sotilaathan ovat halvimpia).

Komitean ehdotus veisi, kun Suomi asettaisi ehdotetun pataljoonan, 2,3 miljoonaa dollaria säästöön kuudessa kuukaudessa, jos sen taas asettaisi Ruotsi tai Tanska, olisi säästö 1,2 milj dollaria kuudessa kuukaudessa.

Sain tietää tästä komitean ehdotuksesta New Yorkissa viime joulukuussa. Koska tilanne Kyproksella sitten edellisen syyskuun, jolloin komitea työskenteli saarella, oli edelleen rauhoittunut, en asettanut vastustamaan Kyproksen joukkojen vahvuuden pienentämistä 550 miehellä, vaikka olisinkin katsonut paremmaksi kohdistaa tämän edellisen pienennyksen tavoin tasaisesti kaikkiin kontingentteihin. Ehdottomasti asetuin kuitenkin vastustamaan ajatusta yhdestä ainoasta pohjoismaisesta pataljoonasta, jonka Ruotsi, Tanska ja Suomi vuoronperään Kyprokselle asettaisivat. Pidin tarkoituksenmukaisempana, että kukin tähän asti joukkoja Kyprokselle asettanut maa saisi jatkuvasti niitä siellä pitää. Samaan johtopäätökseen olivat tulleet kyseisten kolmen pohjoismaan hallituksetkin juuri vähää ennen pitämässään kokouksessa ja niin päädyttiin kolmeen pienennettyyn Ruotsin, Tanskan ja Suomen asettamaan pataljoonaan, joiden yhteisvahvuus olisi 800 miestä.

Tämä ratkaisu on nyt toteutettu Kyproksella. Se tietää noin 3,5 á 4 miljoonan dollarin säästöä Unficypin YK:lle aiheuttamissa vuotuisissa menoissa ja se on tietenkin hyvä asia. Mutta samalla se tietää epäsuoraa, Pohjoismaihin kohdistuvaa kritiikkiä niiden YK:n käyttöön asettamien joukkojen suhteellisesta kalleudesta muiden maiden asettamiin joukkoihin verraten. Vaikka Suomi onkin halvin Pohjoismaista, olisi sen ehkä syytä pohtia tätä asiaa Ruotsin ja Tanskan ja myös YK:n kanssa.

YK:n Kypros-joukkojen vahvuus on nyt suurin piirtein 3000 miestä. Varmaankaan nyt tapahtunut vähennys ei ollut viimeinen ja mielenkiintoista tulee olemaan nähdä mistä päästä vähennys seuraavalla kerralla suoritetaan. Itse olin suunnitellut ja laadituttanut vahvuustaulukotkin joukon vähentämisestä 2500 mieheen, joka mielestäni oli pienin

vahvuus sotilaallista iskuvalmiutta silmällä pitäen. Minun suunnitelmani oli suorittaa vähennys siten, että joukkoon kuuluvat kuusi pataljoonaa vähennettäisiin kukin 300 miehen vahvuiseksi, joka tekisi 1.800 miestä. Lisäksi kuuluisi joukkoon 200 miehen vahvuinen tiedusteluvaunu-osasto ja loput 500 koostuisivat päämajasta, sotilaspoliiseista ja huoltomuodostelmista. Tässä suunnitelmassa olisi siten tasa-arvoisuus eri kontingenttien välillä säilytetty ja myös säilytetty mahdollisuus kaikille osaaottaville maille jäädä Kyprokselle joukkoineen siihen asti kunnes YK vetäytyy saarelta pois tahi Unficypin tilalle tulee, kuten myös on kaavailtu, YK:n poliisi- ja huomioitsijamuodostelmia.

Tämä oli siis minun suunnitelmani, mutta asioista ovat nyt toiset miehet päättämässä ja saaren tilanteessa voi lisäksi tapahtua odottamattomiakin muutoksia, joten joukkojen järjestelykysymyksissäkin voidaan päätyä toisenlaatuisiin ratkaisuihin.

Siinä siis lyhyesti esitettyä tilanteen kehitys saarella parina viime vuotena ja sen nykyinen vaihe.

Mitä tästä kaikesta nyt sitten olisi sanottava?

Viisi vuotta ovat YK:n joukot ja myös sen poliittiset edustajat toimineet Kyproksella. 110 miljoonaa dollaria on tämä kaikki jo maksanut, mutta yhtä kaikki näyttää pulman lopullinen ratkaisu vielä olevan kaukana.

Epäilemättä on ollut oikein, että YK lähti Kyproksen pulmaa selvittämään, sillä ilman sen väliintuloa olisivat saarella vuoden 1963 joulukuussa alkaneet taistelut jatkuneet verisinä ja johtaneet väistämättä ainakin Kreikan ja Turkin väliseen sotaan ja luultavasti vieläkin laajempiin seurauksiin. Päätös YK:n joukkojen lähettämisestä Kyprokselle, jota Englanti oli ehdottanut, aikaansaatiin helposti YK:n turvallisuusneuvostossa, sillä Amerikan Yhdysvallat tietenkin ryhtyivät ajatusta kannattamaan, koska ne eivät luonnollisestikaan halunneet sodan syttymistä kahden Naton oikeaan siipeen kuuluvan jäsenvallan Kreikan ja Turkin välillä. Juuri YK:n jäseneksi tulleen, kolme vuotta vanhan Kyproksen Tasavallan presidentti Makarios yhtyi myös Englannin pyyntöön YK:n rauhanturvaamisjoukkojen saamisesta Kyprokselle.

Turvallisuusneuvoston päätös asiassa on maaliskuun 3 p:ltä 1964. Sen määräyksistä löydämme yhden Kyproksen pulman nopeaa selvemistä hidastaneista pääsyistä.

Päätöksessä määritellään ensinnäkin YK:n rauhanturvaamisjoukkojen tehtävä. Se tuli olemaan "rauhaa ja kansainvälistä turvallisuutta silmälläpitäen":

Ensinnäkin: tehdä kaikki voitavansa taistelujen uudelleen alkamisen estämiseksi (turvallisuusneuvosto oli nimittäin aikaisemmin määräyksillään jo aikaansaanut aselevon saarelle) ja

Toiseksi: tarpeen tullen myötävaikuttaa yleisen järjestyksen ylläpitämiseen ja palauttamiseen sekä paluuseen normaalioloihin.

Turvallisuusneuvoston päätöksessä määrätään kuitenkin lisäksi, "että Kyproksen hallituksella on vastuu lain ja järjestyksen ylläpidosta". Tämä hieman epämääräinen määräys rajoittaa huomattavasti YK:n joukkojen toimintamahdollisuuksia saarella.

YK:n pääsihteerin YK-joukoille antamissa täydentävissä ohjeissa määrättiin, että niiden oli asetettava riitapuolten tulilinjojen väliin, mutta että niiden ei pitäisi käyttää väkivaltaa eikä tulta muutoin kuin itsepuolustukseksi. Jos tuli oli avattava, oli ammuttava kaksi varoituslaukaustakin. Päämääränsä pääsemiseksi oli joukkojen ja erikoisesti niiden johtajien käytettävä etupäässä neuvottelu- ja suostuttelutietä. Jos kaikista ponnisteluista huolimatta taistelun uudesti syntymistä ei voitaisi estää, oli YK:n joukkojen vetäydyttävä syrjään, mutta tehtävä sen jälkeen heti kaikkensa aselevon jälleen palauttamiseksi. Molempia osapuolia saarella oli kohdeltava ehdottomalla puolueettomuudella.

Poliittisen ratkaisun aikaansaamista silmälläpitäen nimitettiin maanmiehemme suurlähettiläs Tuomioja välitysmieheksi tehtävällä tehdä ehdotus pulman ratkaisemiseksi.

Turvallisuusneuvoston päätöksessä YK:n rauhanturvaamisjoukoille annettu tehtävä ei siis suinkaan ole aivan yksinkertainen. Se vaatii kaikissa portaissa sekä suunnitelmallista "voimien näyttöä" että joustavaa neuvottelemista. Mahdotonta olisi tietenkin ajatella, että YK olisi yksin saarella määräävä. Mistä YK:lla siihen tässä tapauksessa olisi mahdollisuudet? On aina muistettava, että YK:n turvallisuusneuvosto voi tehokkaasti toimia jossakin asiassa vain jos turvallisuusneuvoston viisi "suurta" (Yhdysvallat, Neuvostoliitto, Englanti, Ranska,

Formosan Kiina) ovat ratkaisusta yksimielisiä ja näin ei suinkaan ole laita Kyproksen kysymyksessä. On jo saavutus, että turvallisuusneuvostossa on oltu yksimielisiä siitä, että Kyprokselle on lähetetty rauhan-turvaamisjoukkoja edes rajoitetuin toimivaltuuksin.

Toiselta puolen ei myöskään olisi mahdollista ajatella, että kyproslaiset vapaaehtoisesti alistuisivat täysin YK:n käskyvallan alaisiksi, vaikka he ovatkin pyytäneet saarelle YK:n joukkoja turvakseen. Mutta toivottavaa olisi kuitenkin ollut, että puhtaasti sotatoimiksi katsottavissa asioissa YK:lle olisi selvemmin sanoin annettu enemmän sanelmaa.

Tuon määräyksen turvin, että Kyproksen hallitus vastaa lain ja järjestyksen ylläpidosta, muodostuivat monet "rajatapaukset" arvovaltakysymyksiksi, joissa YK:lla oli vaikea saada tahtoaan toteutetuksi. Kreikkalaiset ja turkkilaiset olivat tässä suhteessa yhtä vaikeita keskustelutovereita. Tärkeimpiä tällaisia "arvovaltakysymyksiä" oli minun komentaja-aikanani muun muassa kysymys siitä, milloin joku linnoitus-työ kreikkalaispuolella oli sallittava, koska se oli tarkoitettu "suojamaan saarta sen ulkopuolelta tulevaa hyökkäystä vastaan" ja milloin se ei sitä ollut ja oli siis kiellettävä status quota häiritsevä. Kysymys siitä, voitaisiinko YK:n toivomuksen mukaan nyt jo vähitellen niin hyvin kreikkalaispuolen kuin turkkilaispuolenkin taistelujoukot vetää pois uhma-alueilta majoitusalueilleen oli alituisesti keskustelun aiheena parina viime vuotena. Lopputulokseksi tässä toisessa kysymyksessä jäi saarelta joulukuussa 1969 poissiirtyessäni, että tulilinjoja ei voida siirtää taaksepäin ennen kuin poliittinen loppuratkaisu on nykyistä selvemmin nähtävissä.

Kokemuksestani voin sanoa, että YK:n Kyproksen joukkojen johtajien aika kaikissa portaissa kului hyvin paljon neuvotteluihin. Itse puolestani neuvottelin hallituksen tasolla ja lisäksi vetosin — pääsihteerin erikoisedustajan herra Osorio-Tafallin kanssa — useissa asioissa itseensä pääsihteerin Thantiin, joka painostamalla milloin Turkin milloin Kyproksen hallitusta auliisti tuki toimintaamme.

Päätökijöinä rauhallisuuden ylläpitämisessä saarella olivat kuitenkin itse joukot. Lukuisista tulilinjojen väliin asetetuista kiinteistä vartiopaikoistaan tähyttävät tahi liikkuvia partioitaan saaren kaikkiin kolkkiin lähettävät joukot olivat aina hyvin tilanteesta selvillä. Jos

jotain epätavallista sattui, ottivat alijohtajat heti yhteyttä vastapelaajiinsa sekä kreikkalaispuolella että turkkilaispuolella koettaen saada korjausta tilanteeseen ja ilmoittaen asiasta heti myös pataljoonaporttaaseen ja ylempäs. Jollei pataljoonaportaassa onnistuttu asiaa järjestämään ryhtyi ylin porras toimintaan. Samanaikaisesti lähetettiin vähäpätöisiltäkin näyttävissä tilanteissa lisäjoukkoja paikalle "voiman näytteeksi". Jos oli tarpeellista siirrettiin muidenkin kansallisuuksien joukkoja selkkausalueille näyttämään, että meitä oli monesta maasta.

Nämä "voiman näytteet" olivat erinomaisen tehokkaita, sillä hyvin harjoitetut ja hyvin, vaikkakin vain jalkaväen aseilla varustetut YK:n joukot herättivät kaikkialla kunnioitusta. Niin suuri on YK:n joukkojen moraalinen voima, koko YK:n arvovallan tukemana, että esimerkiksi minun kolme ja puolivuotisena komentaja-aikanani ei joukkojeni kertaakaan tarvinnut avata tulta vaan asiat järjestyivät aina rauhallisesti.

Ainoastaan kaksi kertaa sitten YK:n joukkojen saarelle tulon vuonna 1964 ovat asiat hetkeksi riistäytyneet niiden käsistä, nimittäin Kokkinan taistelussa syksyllä 1964 (ennen minun aikaani) ja marraskuussa 1967 Kophinoun taistelun aikana. Molemmissa tapauksissa YK:n joukot, käytettyään kaikki taivuttamiskeinonsa tilanteen rauhoittamiseksi, vetäytyivät syrjään osapuolten taistelevien joukkojen tieltä. Aselepo saatiin kuitenkin molemmissa tapauksissa nopeasti palautetuksi pääsihteeri Thant'in ja eräiden suurvaltojen puututtua asiaan.

Yhteenvetona YK:n Kyproksen joukkojen sotilaallisesta toiminnasta saarella voin sanoa, että vaikka se on venähtänyt pitkäksi eikä omasta mielestäni ole saaren rauhoittamisessa vielä johtanut aivan sellaisiin tuloksiin kuin olin toivonut, se sittenkin on ollut menestyksellistä. Päättulos, saaren tilanteen pysyminen rauhallisena jo yli kahden vuoden ajan, on hyvä saavutus. Myös voidaan varmuudella sanoa, että niin kauan kuin YK:n joukot ovat saarella ei suurempia selkkauksia siellä enää pääse syntymään.

Yhtä iloisia ei voitane olla siitä tosiasiaista, että Kyproksen pulma yhä on poliittista ratkaisuaan vailla. Yhtenä syynä tähän on, kuten edullisen kehityksen hitauteen sotilaallisellakin puolella, YK:n tässä asiassa itselleen ottamiensa ja poliittisille edustajilleen antamiensa valtuuksien rajoittuneisuudessa. Turvallisuusneuvoston vaikutusvaltaisim-

mat jäsenet eivät tunnu olevan asian kiireellisyyden kannalla. Englanti on useaan otteeseen antanut ymmärtää, että ratkaisun sisältö ei ole pääasia, vaan se, että ratkaisu on saarelaisten hyväksymä ja pysyvä. Yhdysvallat pitävät tärkeimpänä rauhan säilymistä Naton oikealla sivellä ja maksavat mielellään muutamia kymmeniä miljoonia dollareita sen säilyttämiseksi, kun sota joka tapauksessa tulisi verrattomasti paljon kalliimmaksi. Tällähän kysymys Unficypin jäämisestä saarelle tarpeellisen kauaksi aikaa on ratkaistu, sillä Englanti ja Yhdysvallathan maksavat yhdessä yli 60 % Unficypin menoista. Ranska ja Neuvostoliitto, jotka eivät rahallisesti osallistu puuhaan laisinkaan, puhuvat vain välttämättömyydestä antaa saaren asukkaiden itse päättää asioistaan, toivoen kuitenkin samalla, että ratkaisu pulmalle pian löydetäisiin.

Turvallisuusneuvoston asenne Kyproksen pulmaan on siten jäänyt aika passiiviseksi. Se on kerta kerran jälkeen tyytynyt vain pidentämään Unficypin mandaattia milloin kuudella milloin kolmella kuukaudella, lisäämällä pidentämispäätöksiinsä kerta kerralta jo klassilliseksi tulleen lauseen: "Mandaattia pidennetään toivossa, että Unficypin vahvuutta voidaan määrääjän loppuun mennessä joko tuntuvasti vähentää tähi vetää joukot kokonaan pois saarelta".

Turvallisuusneuvoston asenne heijastuu Kyproksen operaatioon. Eritäin valitettavaa on, että YK:lla ei sitten syksyn 1965 ole ollut välitysmiestä saarella. Ensimmäisen välitysmiehen, maanmiehemme suurlähettiläs Tuomiojan ennenaikaisen kuoleman jälkeen nimitettiin entinen Ecuadorin presidentti Galo Plaza tähän tehtävään ja hän tekikin välitysehdotuksensa maaliskuussa 1965, siis jo vuosi Unficypin saarelle tulon jälkeen. Kreikkalaispuoli hyväksyi ehdotuksen jatkuvien neuvottelujen pohjaksi, mutta Turkki hylkäsi sen kokonaisuudessaan. Herra Plaza pyysi silloin vapautusta tehtävistään, mutta kun seuraajaa hänen tilalleen yritettiin nimittää kieltäytyi Kyproksen kreikkalaispuoli vastaanottamasta uutta välittäjää enää, koska hänen tehtävänsä oli jo suoritettu. Pääsihteeri Thant tyytyi tähän ja lähetti saarelle vain erikoisedustajansa, jonka tehtävänä ei ole tehdä välitysehdotusta vaan yksinomaan seurata asioiden kehitystä sekä keskusteluissa osapuolten kanssa parhaansa mukaan edistää ratkaisun löytämistä.

YK:n Kypros-joukoille ja sen muille saarella oleville edustajille annettujen toimintavaltuuksien rajoittuneisuuden rinnalla on Kyprok-

sen pulman ratkaisun viivästymisen toisena pääsyynä pidettävä itse pulman monimutkaisuutta ja saarelaisten haluttomuutta nopeasti sopia ratkaisusta keskenään.

Täältä kaukaa Suomesta käsin, missä me itse onnellisella tavalla olemme kysyneet ratkaisemaan kielikysymyksemme, näyttää Kyproksen pulma helpolta ratkaista ja sitäpaitsi tuntunee se monesta vähäpätöiseltä kun riita koskee vain 600.000 ihmistä, joista pyörein luvuin 500.000 on kreikkalaisia ja noin 100.000 turkkilaisia. Mutta paikan päällä pitemmän aikaa ollut havaitsee kuitenkin, että juopa näiden kahden kansallisuuden välillä on sangen syvä vaikkakin ne jo 400 vuotta ovat eläneet rinnakkain pienellä saarella. Ne eivät juuri lainkaan ole sekaantuneet toisiinsa sillä kieli, erilaiset uskonnot ja elämäntavat, halveksunta, viha ja pelko ovat pitäneet ne erillään toisistaan. Nyt jo yli kuusi vuotta kestänyt vihanpito ase kädessä on varmasti syventänyt juopaa, eikä järjen ääni sovinnon välttämättömyydestä, jota edustavat erityisesti liikemiehet, tunnu pääsevän riittävästi kuululle.

Joitakin rohkaisevia "kevään merkkejä" on kylläkin jo ollut havaittavissa. Kesällä 1969 Nicosiassa pidetyn "inhimillisten oikeuksien" kongressin avajaisissa olivat sekä presidentti Makarios että varapresidentti Kuchuk läsnä ja siellä he jopa käittelivät toisiaan, ensi kertaa sitten joulukuun 1963. Syksyllä 1969 Nicosiassa pidetyssä YK-yhdistysten maailmanliiton kongressissa istuivat myös kreikkalaiset ja turkkilaiset rinta rinnan ja vihdoin kunniakseni pidetyssä jäähyväisparaatissa ja sitä seuranneella vastaanotollani 20.12.1969 olivat Makariosta ja Kuchukia lukuunottamatta saaren kaikki johtavat henkilöt läsnä.

Mutta sittenkään, molempien puolien toistuvista vakuutteluista huolimatta, että ne pyrkivät sovinnolliseen ratkaisuun rauhanomaisin keinoin, eivät ne vielä ole riittävässä määrin perääntyneet ratkaisusuunnitelmistaan, jotta sovinto jo olisi ollut mahdollinen.

Molempien osapuolten usko, että aika työskentelee heidän puolestaan tekee osittain ymmärrettäväksi heidän haluttomuutensa nopeaan sovintoon. Lisäksi molemmat puolet toivovat Unficypin vielä jatkuvasti jäävän saarelle ja niin kauan kun YK:n joukot ovat saarella, on rauha taattu eikä sovinnon teolla ole kiirettä.

Turkkilaispuolta koskien voi kyllä sanoa, että mitä pitemmälle aika

kuluu sitä lujemmaksi tulee heidän oma erikoinen hallintonsa ja siten on heillä yhä paranevat mahdollisuudet saada lopullisessa sovinnon teossa separatistiset aikeensa saarella toteutetuksi. Kuitenkin on ikävänä puolena se, että heidän nykyinen virkakoneistonsa toimii vain Turkista tulevan avun turvin — se lienee nykyisin noin 9 miljoonaa puntaa vuodessa — eikä ole täyttä varmuutta että tätä apua jatkuvasti sieltä annetaan. Kreikkalaispuoli toivookin, että ekonomiset syyt saisivat turkkilaiset ennen pitkää polvilleen.

Kreikkalaispuolella ei ole taloudellisia huolia, mutta ajan venyessä näin pitkälle, heille on odottamatta syntynyt sisäpoliittisia vaikeuksia. Jo mainittu tosiasia, että turkkilaispuoli on viimeisten suhteellisen rauhahallisten kahden vuoden aikana silminnähävästi kyennyt lujittamaan sisäistä järjestystään, on saanut Enosis-ajatusta jatkuvasti kannattavat äärimmäisyysainekset liikkeelle. Aito etelämaalaiseen tyyliin käyvät ne sitten syksyn 1969 harvakseen iskevää, mutta odottamattomuudellaan terroria levittävää pommiattentaatti- ja salamurhakampanjaa Makariosta ja hänen miehiään vastaan. Kaksi kertaa on jo Makarioksen henkeä uhattu, ensi kerran viime vuoden vaihteessa asettamalla pommeja hänen palatsinsa portinpieleen ja toisen kerran viime kuussa tulittamalla helikopteria, jossa Makarios oli matkustajana. Molemmilla kerroilla Makarioksella oli onni matkassaan ja hän pelastui. Huonommin on käynyt ainakin kahden poliisimiehen, jotka ovat menettäneet henkensä ja ainakin kahden korkeamman virkamiehen, jotka ovat haavoittuneet, mutta kuitenkin toipuneet. Suurta huomiota herätti viime kuussa tapahtunut entisen sisäministeri Georgadjisin murha. Tilanteen sekavuutta osoittaa se seikka, että ei vielä ole päästy selville syistä, jotka johtivat hänen murhaansa, toiset kun pitivät häntä nykyisen hallituksen kannattajana, toiset taas vastustajana. Jotkut epäilevät, että osa saarelle vielä jääneistä Kreikan kreikkalaisista upseereista olisi sekaantunut juttuun.

Me kylmempien leveysasteiden asukkaat emme oikein voi ymmärtää tällaista salamurha- ja pomminheittotoimintaa varsinkin kun se tässä tapauksessa näyttää varsin toivottomalta. Enosista ei voida toteuttaa muutoin kuin Turkin hyväksymillä ehdoilla, nimittäin jakamalla saari Kreikan ja Turkin kesken ja sitähän eivät edes Kyproksen enosis-terroristit hyväksy. Jos taas pakolla, esimerkiksi vallankaappaus-

tietä, yritettäisiin Enosista toteuttaa, johtaisi tämä sotaan Kreikan ja Turkin välillä ja kreikkalaispuoli jäisi siinä varmaan heikommaksi. Äskettäin on muuten Neuvostoliittokin sanonut painavan sanansa Kyprokseen asiasta. Se on ilmoittanut Kreikan, Turkin, Englannin ja Yhdysvaltojen hallituksille, ettei se tule sallimaan itsenäisen Kyproksen valtion hävittämistä.

Uskoisin sen vuoksi, että tämä terroristien toiminta tulee aiheuttamaan vain tilapäistä häiriötä kreikkalaispuolen omassa keskuudessa varsinkin kun hallitus on maan edustajahuoneelta saanut laajat valtuudet tällaisen toiminnan lopettamiseen. Juuri äskettäin on yksityisiltä muun muassa kerätty suuret määrät luvatta hallussa pidettyjä aseita. Kyproksen kreikkalaisten suuri enemmistö ymmärtää varmasti, että rauhan palauttaminen omaan leiriin on tärkeää hyvän ratkaisun saavuttamiseksi itse pääasiassa, sovinnon aikaansaamisessa vastapuolen kanssa.

Kyproksen pulman selvittely on toistaiseksi jäänyt puolitiehen. Taislut on saatu loppumaan, mutta osapuolten väliset keskustelut sen kun vain pitkistyvät. Kreikkalaispuolen nykyiset sisäiset eripuraisuudet arvattavasti taas hidastavat lopputulokseen pääsemistä. On lisäksi ilmeistä, että YK:n joukkojen läsnäolon saarelaisille suoma turvallisuudentunne on osaltaan myötävaikuttanut keskustelujen hidastumiseen.

YK:n asema on hieman pulmallinen, mutta sen ei mielestäni sovi jättää asiaa puolitiehen. Sen täytynee jäädä saarelle, ehkä joukkojansa jatkuvasti kylläkin pienentäen, kunnes pulma on selvitetty ja senkin jälkeen ehkä poliisivoimin. Tällä hetkellä sen pitäisi mielestäni ottaa kovempi ote asiaan ainakin pakottamalla osapuolet hyväksymään YK:n edustajan osallistumisen niiden neuvotteluihin. Painostusta osapuoliin voisi YK myös harjoittaa esimerkiksi vaatimalla niitä tehokkaammin osallistumaan YK:n joukkojen kustannuksiin — niiden panoshan on tässä suhteessa ollut tähän asti varsin vaatimaton — tahi asettamalla määrääaikoja näiden joukkojen tahi niiden osien jäämiselle saarelle. On esitetty myös ajatus kutsua koolle erityinen konferenssi asiasta eniten kiinnostuneiden valtojen kesken pohtimaan pulman ratkaisua. Ajatus ei toistaiseksi ole saavuttanut riittävää kannatusta.

Mitä ratkaisuun tulee, ei sitä pitäisi olla niin kovin mahdotonta löy-

tää. Molempien puolien pitäisi kyetä perääntymään alkuperäisistä vaatimuksistaan, kreikkalaisten suomalla saaren vähemmistölle, sen turvallisuustunteen lisäämiseksi, enemmän poliittisia erikoisoikeuksia kuin mitä he ovat aluksi suunnitelleet antaa, ja turkkilaisten tinkimällä jonkin verran jyrkästä ajatuksestaan, ettei saaren keskushallituksella saisi olla mitään oikeuksia puuttua lain ja järjestyksen ylläpitämiseen saaren turkkilaisalueilla.

Joka tapauksessa kaikki me unficypiläiset, jotka olemme oppineet pitämään kyproslaisista, niin hyvin kreikkalaisista kuin turkkilaisistakin, toivomme hartaasti, että nämä ystävämme pian pääsisivät sovintoon keskenään voidakseen rauhassa kehittää ihanaa saartaan yhä suurempaan kukoistukseen.

Esitelmäni lopuksi pyytäisin tässä vielä esittää joitakin henkilökohtaisempia huomioita.

YK:n Kypros-joukkojen komentajan tehtävä, johon minut kutsuttiin toukokuussa 1966 ja josta kolme ja puoli vuotta myöhemmin joulukuussa 1969 korkean ikäni takia luovuin, oli minulle erittäin mielenkiintoinen. Se oli toinen tehtäväni YK:n palveluksessa sillä olinhan jo vuosina 1965—67 toiminut yhteensä noin vuoden verran YK:n pääsihteeri Hammarskjöldin sotilaallisena neuvonantajana Suezin kriisin aikana. Viihdyin nytkin erinomaisen hyvin YK:n ilmapiirissä ja yhteistyö New Yorkin päämajan kanssa oli koko ajan mitä miellyttävintä. Pääsihteeri Thant ja hänen lähimmät apulaisensa Kypros-asioissa apulaispääsihteerit Bunche ja Rolz Bennet, jotka pääsihteerin nimessä ohjaavat Unficypin toimintaa, ja heidän alaisensa, joukossa suomalainen eversti Koho, osoittivat suurta ymmärtämystä Unficypin työlle ja tukivat sitä auliisti. Mitään ristiriitoja ei minun ja New Yorkin välillä ollut, seikka, joka on mieluisaa näin julkisesti todeta. Olen lisäksi kiitollinen siitä suuresta arvostuksesta, jota New Yorkin herrat ovat työleni osoittaneet. Myös osallistuvien maiden diplomaattiset edustajat YK:ssa samoin kuin turvallisuusneuvostonkin jäsenet ovat kokouksissaan kiittäen suhtautuneet toimintaani.

Yhteishenki itse Unficypissä oli myös erinomainen ja se on oikeastaan miellyttävintä muisto, jonka olen tuonut kotiin Kyproksen-ajaltani. Alaisiani joukkoja oli kahdeksasta eri maasta ja kaikkia meitä yhdisti suuri vastuuntunne saadusta tehtävästä ja suuri palvelusalttius. Kieli-

eroavaisuuksista ja erilaisista sotilaallisista tottumuksista huolimatta kykenimme aina tarpeen tullen keskittämään voimamme menestykselliseen ponnistukseen. Erikoisesti oli hauska seurata oman, kaikista Unficypiin kuuluvista kansallisuuksista kokoonpannun esikuntani toimintaa, joka oli nopeaa ja tehokasta. Esikuntani kieli oli englantia ja sen järjestely ja työmuodot englantilaisia. Englantilaisesta käskynantotekniikasta sanoisin, että se on hyvä, mutta pyrkii olemaan joskus liiaksi detaljeihin menevä. Eri kontingentit käyttivät luonnollisesti sisäisessä elämässään kukin omaa kieltään.

Panen suuren arvon sille seikalle, että kontingentit ja erikoisesti kontingenttien komentajat ystävällisesti ja kuuliaisesti alistuivat komentooni niin pienestä maasta lähtöisin kuin olinkin. Tietenkin, saatuaan nimityksensä YK:n pääsihteeriltä on Unficypin komentajalla takanaan YK:n arvovalta, mutta silti ei ilman muuta ole selvää, että alistussuhde vieraan maan upseeriin murisematta hyväksytään. Minulla oli onni matkassani ja voinen tässä samassa sanoa, että oman armeijamme itselleen talvisodassa hankkima maine oli minulle toiminnassani erinomaisena tukena. Omasta puolestani koetin myös auttaa asiaa antamalla mahdollisimman suuren toimintavapauden komentajilleni. Olen myös erittäin kiitollinen kotimaasta puolustusministeriön ja pääesikunnan taholta osakseni tulleesta huomaavaisuudesta ja tuesta.

Suomen pataljoonan panos Kyproksen operaatiossa on erinomainen. Se on toiminut koko ajan ensiluokkaisesti ja edustaa maataan hyvin. En luulisi erehtyvänä sanoessani, että suomalaiset joukot ovat päässeet YK:n New Yorkin johtajien suosioon. Suomen osallistuminen YK:n rauhanturvaamistoimintaan yleensä lisää Suomen nauttimaan kansainvälistä arvontoa ja antaa upseeristollemme ja lukuisille kansalaisillemme arvokasta harjaantumista kansainväliseen yhteistoimintaan. Kyproksella käyneiden reserviläisten luku nousee useisiin tuhansiin ja kaikki he ovat palanneet retkeltään monin hyödyllisin kokemuksin ja avartunein näköaloin. Moni on myös saanut itselleen ystäviä vieraista maista. Ei ole vähäistä arvoltaan sekään, että Suomi tulee hyvässä mielessä tunnetuksi Kyproksella ja että se jo on saanut Kyproksesta itselleen uuden ystävämaan. Tätähän todistavat muun muassa sekä presidentti Makarioksen että ulkoministeri Kyprianoun ja myös turkkilaispuolen edustajan ministeri Orekin vierailut Suomessa. Tässä yhteydessä tahtoisin esittää

ehdottomana mielipiteenäni, että Suomen taholta olisi täysi syy osoittaa suurempaa huomiota miehillemme Kyproksella muistamalla heitä viihdytyskiertueilla ja vierailukäynneillä, sillä he ovat nykyään tässä suhteessa lapsipuolen asemassa muiden maiden pataljoonin verraten.

YK:n rauhanturvaamistoiminta tulee tulevaisuudessa, ehkäpä jo lähiaikoina laajenemaan. Toivottavaa olisi, että Suomi jatkuvasti olisi valmis siihen osallistumaan ja että Suomea jatkuvasti myös pyydetäisiin siihen osallistumaan.